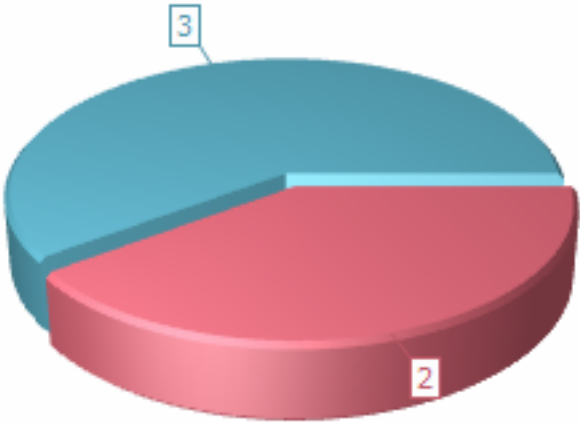

Poročilo
medijskih objav

07.01.2026

Objave v poročilu:

7. 01. 2026	Delo	Stran/Termin: 7	SLOVENIJA
Naslov:	Najmanjša velika država		
Vsebina:	V prihodnosti bomo plačevali za nezmožnost dolgoročnega načrtovanja in upravljanja skupnih zadev zadnjih tridesetih let.		
Avtor:	Miloš Kosec		
Rubrika, Oddaja:	MNENJA	Žanr: KOMENTAR	Naklada: 16.187,00
Gesla:	ARHITEKT		
7. 01. 2026	Dnevnik	Stran/Termin: 16	SLOVENIJA
Naslov:	Sožitje človeka, bivalnega okolja in narave		
Vsebina:	V MAO je na ogled razstava "Je narava moderna? Ekološke perspektive v zbirki MAO, 19301979" Kustosinji Cvetka Požar in Maja Vardjan sta predmete, načrte, skice, fotografije, knjige in publikacije iz njihove muzejske zbirke sestavili v zgodbo o obdobju modernizma v		
Avtor:	Ingrid Mager		
Rubrika, Oddaja:	KULTURA	Žanr: POROČILO	Naklada: 15.822,00
Gesla:	ARHITEKTURA, ARHITEKT		
7. 01. 2026	Dnevnik	Stran/Termin: 21	SLOVENIJA
Naslov:	Mesto, kije gradilo palače za ptice		
Vsebina:	Ptičje palače v Carigradu so edinstvena osmanska dediščina, ki združuje arhitekturno umetnost, verska prepričanja in spoštovanje do živali. Danes, ko številne propadajo ali izginjajo, ponujajo dragocen vpogled v minuli odnos do narave in navdih za bolj sožitno prihodnost mest.		
Avtor:	x vi		
Rubrika, Oddaja:	PROSTI ČAS	Žanr: POROČILO	Naklada: 15.822,00
Gesla:	ARHITEKTURA, ARHITEKT		

7. 01. 2026 Delo

Stran/Termin: 7

Naslov: Najmanjša velika država

Avtor: Miloš Kosec

Rubrika/Oddaja: MNENJA

Žanr: KOMENTAR

Površina/Trajanje: 758,56

Naklada: 16.187,00

Gesla: ARHITEKT

Miloš Kosec
arhitekt

Najmanjša velika država

V časih je vstop v novo leto pomenil bolj ali manj zoprno bitko z mačkom, prelamljanje novoletnih zaobljub in lovljenje zadnjih not koncerta dunajskih filharmoni-
kov. Letos pa so Združene države stare častitljive novoletne obrede povsem preglasile z vojaško akcijo v Venezueli in še enkrat dokazale, da je stari svet nepreklicno mrtev. Tudi samo še površinsko vztrajanje pri mednarodnem pravu, pogajanjih in mirnem reševanju sporov je na obeh poloblah zamenjal zakon sile. Globalna situacija nima niti prosojnega ideološkega pajčolana iz časov hladne vojne. V ruski osvajalski invaziji v Ukrajini, izraelskem genocidu v Gazi in ameriških helikopterskih menjavah oblasti motečih držav ne spremljamo več svetovnonazorskih dilem komunizma in kapitalizma, velikih spopadov med idejama kolektivismu in individualizmu, ampak samo še povsem nezakrinkano grabljenje naravnih virov in prostora. V času globalnega segrevanja, ki je zelo ostro izrisalo odvisnost in omejitve človeške družbe od omejenih naravnih virov, se je namesto globalnega konsenza o boju proti okoljskemu samouničenju zaostri globalna bitka za prerezporeditev tega, kar je še ostalo.

Sesutje globalnega reda so države pričakale v različno dobrem stanju. Grenlandija in Tajvan, na primer, sta bila že večkrat razglašena za prihodnji plen svojih mogočnih sosedov. Vendar pa danes niti države brez neposrednih sovražnikov v še razmeroma mirnih geopolitičnih vodah ne morejo spati mirno. Razen treh silakov (in enega palčka, ki ima v Združenih državah mogočnega zaščitnika) se vse družbe sveta lahko čez noč znajdejo pod valjarjem brutalne realpolitike. Sploh v Evropski uniji, ki s svojim moralno bankrotiranim sodelovanjem pri genocidu v Gazi in ameriških akcijah na eni strani ter z neučinkovito podporo Ukrajini na drugi vse bolj spominja na bogato, a neučinkovito poznobizantinsko cesarstvo, ki čaka na svoje počasno razkosanje – samo ne ve še, kako bo razdeljena.

Nekoliko apokaliptični uvod je nujen, ker je Slovenija ena izmed družb, ki niso pripravljene na podnebne, varnostne in geopolitične pretrse. V prihodnosti bomo plačevali za nezmožnost dolgoročnega načrtovanja in upravljanja skupnih zadev zadnjih tridesetih let. Država, ki ne more umeščati osnovne trajnostne infrastrukture, kot so hitre železnice, in ki v svoji še razmeroma ohranjeni socialni

Foto: UROŠ HOČEVAR

FOTO BLAŽ SAMEC

infrastrukturi ne prepozna vsaj tako pomembnega elementa nacionalne varnosti, kot je njena vojska, je država, ki noče razmišljati o svoji prihodnosti.

Na srečo pri nas ni omembe vrednih količin redkih rudnin ali nafte. Če bi bile, ne bi imeli samostojne države. Edini zares neprecenljiv naravni vir, ki ga ima Republika Slovenija, je prostor. Nekoliko več kot dvajset tisoč kvadratnih kilometrov pod Alpami ni najslabši prostor, ki bi si ga lahko izbrali za vedritev pred globalno kataklizmo. Na našo žalost pa smo iz naše največje prednosti v preteklih desetletjih sistematično ustvarjali največja tveganja: uničevanje samopreskrbe s hrano in lesom, spodbujanje kaotične pozidave plodnih, poplavnih in plazovitih površin ter izdatne subvencije individualnemu motoriziranemu prometu so samo nekateri najbolj akutni pokazatelji, da so šle stvari narobe.

Kaj je specifično slovenski problem pri upravljanju prostora? Zdi se mi, da je Slovenija najmanjša velika država, kar jih poznam. »Velika« je pridevnik, ki ga pri opisovanju svoje države (razen s sentimentalnim dodatkom »po srcu«) redko uporabljamo. Vendar pa je Slovenija dedič velikih imperijev, katerih del je bila. Če v Murski Soboti sedete na vlak in se odpravite proti Kopru, boste s sponzorstvom Slovenskih železnic doživeli vrnitev v Avstro-Ogrsko, vsaj kar se tiče potovalnih časov. Za slabih tristo kilometrov boste potrebovali od pet in pol do osem ur in pol. Na tej poti boste z rodovitnih

V prihodnosti bomo plačevali za nezmožnost dolgoročnega načrtovanja in upravljanja skupnih zadev zadnjih tridesetih let.

panonskih ravnin čez štajersko gričevje in s pogledom na zasneženi alpski sever šli tudi čez temo gostih notranjskih gozdov in luknjasto krajino presušene Krasa, preden boste dosegli sinji Jadran. Razgibana geografija je gotovo eden izmed razlogov, zakaj je upravljanje takega prostora težje, razdalje večje in postopki kompleksnejši kot v kakšni bolj homogeni državi. Vendar boste na isti poti prečkali nekaj ducatov občinskih meja. V Sloveniji smo evropski unikum, ker nimamo pokrajin ali dežel. Po drugi strani pa je prav zato vsaka od naših dvesto dvanajstih občin svoja mala zvezna dežela, ki je ne zanima, kaj se dogaja onkraj njenih meja. Od svojih nekdanih imperialnih tovarišev smo prevzeli razvojne koncepte velikih držav. Italijanski kampačilizem, omejevanje lastnih interesov na svojo najožjo sfero, nam že v majhnem merilu preprečuje oblikovanje razvojnega konsenza. Enačenje osebne

svobode s svobodnim razpolaganjem z zasebno lastnino spominja na nekdanje madžarske magnate, razrast birokratskega aparata pa pri življenju ohranja pristno habsburško-kaufmansko tradicijo. Jugoslavija je v ta nacionalni golaž prispevala vsaj tradicijo normativnega kardeljevskega mišljenja, da so razvojne politike in družbene spremembe stvar parol in nenehno spreminjajočih se zakonodajnih sintagm, ne pa dolgotrajnega kovanja in ponotranjenja razvojnega konsenza.

Problem Slovenije torej ni, da je majhna država, ampak da se na vseh upravnih ravneh pretvarja, da je velika. Morda se v tem iskanju mini imperija na dvajset tisoč kvadratnih kilometrih skriva nekaj manjvrednostnega kompleksa. Predvsem pa je zelo slaba podlaga za infrastrukturo odpornosti, ki jo v vedno bolj nestabilnem svetu krvavo potrebujemo. Iz različnih imperialnih preteklosti imamo navsezadnje tudi zelo pozitivno zapuščino, kot so bogata kulturna dediščina, ponavljajoč se uporniški boj za svobodo, še vedno delujoča socialna država, poglobljen (četudi pogosto dvoličen) odnos do narave. V tej državi bi bilo lažje živeti, prostor pa bi lahko upravljali bistveno bolj učinkovito in trajnostno, če bi namesto najmanjše velike države postala največja majhna država.

Prispevek je mnenje avtorja in ne izraža nujno stališča uredništva.

Naslov: Sožitje človeka, bivalnega okolja in narave

Avtor: Ingrid Mager

Rubrika/Oddaja: KULTURA

Žanr: POROČILO

Površina/Trajanje: 588,51

Naklada: 15.822,00

Gesla: ARHITEKTURA, ARHITEKT

RAZSTAVA

Sožitje človeka, bivalnega okolja in narave

V MAO je na ogled razstava "Je narava moderna? Ekološke perspektive v zbirki MAO, 1930–1979". Kustosinji Cvetka Požar in Maja Vardjan sta predmete, načrte, skice, fotografije, knjige in publikacije iz njihove muzejske zbirke sestavili v zgodbo o obdobju modernizma v arhitekturi in oblikovanju, pri tem pa ugotovili, da so načrtovalci že takrat razmišljali o človeku, povezanem z naravo.

■ Ingrid Mager

Velja prepričanje, da se je v obdobju modernizma v arhitekturi in oblikovanju o človeku in njegovem bivanju razmišljalo ločeno od narave. Vendar to ne drži, ugotavlja kustosinji aktualne razstave v Muzeju za arhitekturo in oblikovanje (MAO) Cvetka Požar in Maja Vardjan. »Zdaj vemo, da so bili modernistični ideali napredka zaznamovani z idejo nenehne gospodarske rasti. Napredek je pomenil ekonomsko rast in množično industrijsko proizvodnjo, in to nas je pripeljalo do velikega izkoriščanja naravnih virov ter do tega, da se je začela narava v odnosu do človeka oziroma v odnosu do kulture razumeti kot nekaj, kar je strogo ločeno in ni povezano s člove-

kom. Z razstavo Je narava moderna? naslavljamo ravno to polarizacijo,« je izpostavila Vardjanova.

Kustosinji nadalje ugotavljata, da je v času modernizma v obdobju socialistične Jugoslavije nastal obsežen in ambiciozen modernistični opus (sicer nekoliko drugačen od univerzalnega modernizma), ki je senzibilno vključeval vernakularne (ljudske) prakse in krajino. V naši arhitekturni tradiciji se to recimo vidi pri načinu, kako so vernakularne hiše vgrajene v teren, kako so prezačevane; o tej tehnologiji so naši arhitekti veliko razmišljali že od 50. let 20. stoletja naprej. »Lahko bi govorili o bioklimatski arhitekturi,« meni Vardjanova. Narava in njena logika sta bili – kljub takratni popularnosti umetnih materialov – izhodišče projektov naših arhitektov in oblikovalcev, med kate-

Na odprtju razstave je bil tudi letošnji Prešernov nagrajenec, arhitekt in industrijski oblikovalec Saša J. Mächtig. Eden od eksponatov na razstavi je tudi njegov legendarni urbani koš za smeti iz plastične mase. © Luka Karlin

varovanju okolja. Prostor so razumeli kot omejen ekosistem. Kustosinji ugotavljata, da se je v Sloveniji v primerjavi z državami po svetu relativno zgodaj vzpostavila okoljska zavest; že v začetku 50. let 20. stoletja so nastale prve naravovarstvene organizacije, pisali so se prvi zakonodajni okviri, civilnodružbena gibanja so začela opozarjati na okoljske probleme (protest proti HE Trnovo in znameniti »Happening na Vegovi«).

Evolucija in ergonomika

Relativno obsežna razstava je polna arhitekturnih in oblikovalskih zgod iz naših logov, podčrtanih z naravo. Prav posebna pa je razstavna stena, ki jo napolnjujejo risbe rastlin manjšega formata, ki sta jih kustosinji našli narisane v arhitekturnih in oblikovalskih načrtih in sta jih zdaj posebej izpostavili, da so lahko zadihale svoje »življenje«. Med oblikovalskimi predmeti seveda nista manjkala niti legendarna lesena stola Rex in Lupina oblikovalca Nika Kralja, kjer se nazorno vidi, da so materiali tesno povezani z naravo, ko oblika konstrukcije sledi naravnim evolucionim procesom in ergonomski logiki. Zanimiva je tudi vaza Plamen oblikovalke Janje Lah iz leta 1964. Kustosinja Cvetka Požar pravi, da je nastala tako, da je oblikovalka les položila v model in ga zalila z vročo stekleno maso, pri čemer je les delno zgorel. Prav to gorenje je oblikovalo strukturo steklene vaze. Ko pa je takrat še mlad Oskar Kogoj začel sodelovati s podjetjem Meblo, je zanje oblikoval ergonomično prijazen plastičen in kovinski jedilni pribor za otroke, v katerem sta denimo dve žlici oblikovani tako, da posnemata obliko jajca.

Razstava v MAO je del Ekologije Bauhausa, skupnega raziskovalnega in razstavnega projekta, v katerega so se povezale tri ustanove – poleg ljubljanskega muzeja še pobudnica projekta Fundacija Bauhaus Dessau in zagrebški Muzej sodobne umetnosti (MSU). Zavežale so se, da vsaka postavi svojo razstavo, jeseni pa se srečajo v Ljubljani na strokovnem posvetu. Razstava bo na ogled do 30. oktobra. x

V MAO so nedavno odprli razstavo »Je narava moderna? Ekološke perspektive v zbirki MAO, 1930–1979«. © Luka Karlin

rimi so bili Dušan Grabrijan, Edvard Ravnikar, Stanko Kristl, Svetozar Križaj, Savin Sever, Niko Kralj, Janja Lap, Oskar Kogoj, Saša J. Mächtig in drugi.

V času modernizma so se ljudje preseljevali iz ruralnih okolij v mesta, zato so mesta postala nekakšno središče napetosti, tudi napetosti med mestom in podeželjem, razmišlja Vardjanova, narava pa je v ta mesta prihajala skozi parke, drevesa, zelenice. »Drevesa so bila najbolj vidni akcenti, ki so določali neko mestno podobo. S članki iz revij pokažemo, da so arhitekti že v 50. letih govorili o tem, kako je zelenje v mestu pomembno, in opozarjali, da drevesa padajo, konkretno na Celovški cesti, kjer so jih podrl zaradi širjenja ceste oziroma modernizacije mesta. In v tem smislu se zgodovina ponavlja,« pravi Maja Vardjan.

Drevesa so bila najbolj vidni akcenti, ki so določali neko mestno podobo. S članki iz revij pokažemo, da so arhitekti že v 50. letih govorili o tem, kako je zelenje v mestu pomembno, in opozarjali, da drevesa padajo, konkretno na Celovški cesti, kjer so jih podrl zaradi širjenja ceste oziroma modernizacije mesta.

Maja Vardjan, kustosinja

Takrat torej še niso govorili o ekoloških pasivnih hišah, so pa že govorili o odgovorni rabi virov, imeli so nekatere okoljska znanja, uporabljali so bioklimatske strategije, razmišljali so o

7. 01. 2026 Dnevnik

Stran/Termin: 21

Naslov: Mesto, kije gradilo palače za ptice

Avtor: x vi

Rubrika/Oddaja: PROSTI ČAS

Žanr: POROČILO

Površina/Trajanje: 553,67

Naklada: 15.822,00

Gesla: ARHITEKTURA, ARHITEKT

CARIGRAD

Mesto, ki je gradilo palače za ptice

Ptičje palače v Carigradu so edinstvena osmanska dediščina, ki združuje arhitekturno umetnost, verska prepričanja in spoštovanje do živali. Danes, ko številne propadajo ali izginjajo, ponujajo dragocen vpogled v minuli odnos do narave in navdih za bolj sožitno prihodnost mest.

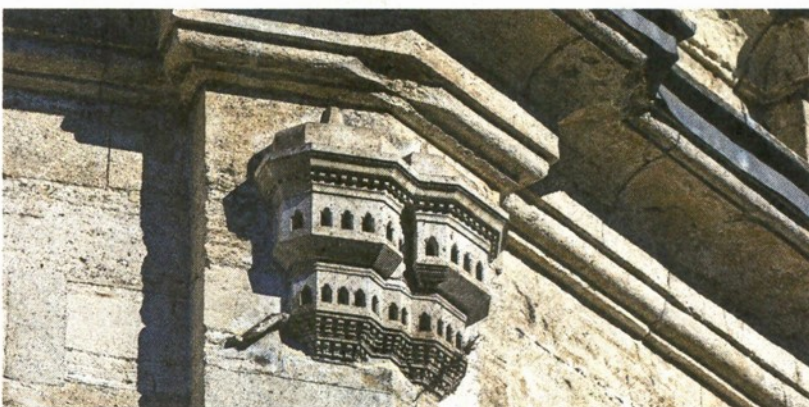
Številni obiskovalci Carigrada ne vedo, da mesto skriva več kot pol tisočletja stare v kamen izklesane ptičje hišice, ki odražajo globoko spoštovanje Osmanskega cesarstva do živali. Na vogalu v starem mestnem jedru stoji stavba, ki bi jo marsikdo označil za dotrajano kamnito hišo z dvokapno streho in številnimi okni. Njene zunanje stene so na mestih načete, a poseben arhitekturni dodatek na pročelju jo spreminja v povsem primeren dom za številne prebivalce – mestne ptice.

Ptice so imele poseben simbolni pomen

Po Carigradu so pod napušči osmanskih mošej, mavzolejev in drugih zgodovinskih stavb razporejene desetine mojstrsko izklesanih ptičjih palač ozioroma ptičjih paviljonov, ki so nastajali predvsem med začetkom 16. in 19. stoletjem. Te bogato oblikovane stvaritve kljub svoji kulturni, zgodovinski, verski in ekološki vrednosti večino-

Carigrajske ptičje palače so pozabljena dediščina sožitja med človekom in naravo. iStock

Ptice in ptičje palače so imele v Osmanskem cesarstvu poseben pomen. iStock

Carigrad je še danes izjemno bogat s ptičjim življem, saj leži na pomembnih selitvenih poteh med Evropo in Afriko. Nad mestom letijo štorke, nad trgi se zbirajo jate škorcev, v parkih gnezdiyo čaple, ob trajektihi pa se zadržujejo številne vrste galebov.

ma ostajajo neopažene med skoraj 16 milijoni prebivalcev mesta. Vsaka od njih ima samosvoj arhitekturni slog in prefinjene detajle, ki odražajo premišljeno sočutje do živih bitij.

Dobrodelnost je eden temeljnih stebrov islama, v osmanskem obdobju pa se je razširila tudi na živali. Ustanove so skrbele za hranjenje potepuških živali in zdravljenje poškodovanih bitij, na nagrobnikih pa so izklesali majhne vdolbine za zbiranje deževnice, namenjene psom, mačkam in pticam. Medtem ko so konji, kamele in osli opravljali ključne prevozne naloge, psi varovali soseske, so ptice imele poseben simbolni pomen, saj so jih povezovali z dušo, ki se dviga proti nebu.

Ptičje hišice so pogosto umeščene na stene mošej, obrnjene proti Mekki, tako da se ptičje petje zliva z molitvijo in ustvarja zvočno povezavo med zemeljskim in nebeškim. Tradicija vključevanja ptičjih bivališč v arhitekturo sega še v čas Seldžuškega cesarstva, približno dve stoletji pred Osmani. Najstarejši primeri iz 13. stoletja so bili preproste odprtine visoko na fasadah, namenjene manjšim pticam. V osmanskem obdobju pa so se razvili v miniaturne arhitekturne mojstrovine, pogosto iz ostankov kamna, uporabljene pri gradnji večjih objektov.

Hišici kot majhni mošeji z minaretoma

Vrhunec ustvarjalnosti so ptičje palače dosegle v 18. stoletju, v času bla-

ginje in vpliva baroka ter rokokoja. Takrat so nastale razkošne miniaturre s kupolami, stopnišči in bogato okrašenimi balkoni, kot denimo znameniti primer ob nekdanji cesarski kovnici blizu palače Topkapi ali ptičji hišici na mošeji Yeni Valide, oblikovani kot majhni mošeji z minaretoma. Čeprav jih najdemo po vsej Turčiji, je bil prav Carigrad glavno razstavno prizorišče teh arhitekturnih draguljev, kjer so kamnoseki lahko preizkušali oblike in razkazovali svoje mojstrstvo.

Ptičje palače niso bile zgolj estetske, temveč tudi zelo praktične. Ptice so spodbujale h gnezdenju na mestih, kjer niso poškodovale stavb, hkrati pa so bile hišice zasnovane z mislijo na orientacijo, velikost odprtin in zaščito pred vetrom in mrazom.

Carigrad je še danes izjemno bogat s ptičjim življem, saj leži na pomembnih selitvenih poteh med Evropo in Afriko. Nad mestom letijo štorke, nad trgi se zbirajo jate škorcev, v parkih gnezdiyo čaple, ob trajektihi pa se zadržujejo številne vrste galebov.

Kljub temu stare ptičje palače izginjajo. Izdelane so iz mehkega lokalnega apnenca, ki ga zob časa, dež in veter počasi razjedajo. Mnoge so danes komaj še prepoznavne, druge zakrite z novejšimi posegi, novih pa skoraj ne gradijo več. Razlogi segajo od upada ročnih spretnosti do spremenjenega odnosa do urbanega živalskega sveta. Te skromne, a pomenljive strukture tako pričajo o starodavni ideji gostoljubja in sporočajo, da mesto ne pripada le ljudem, temveč vsem živim bitjem, ki v njem sobivajo. ✕ VI

Carigrad je dom številnih mojstrsko izklesanih ptičjih palač iz osmanske dobe.

© iStock